

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДДІЛ ОСВІТИ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ
ДРОГОБИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Програма Зразкової літературно-творчої студії

«Любисток»

Початковий рівень для учнів 4 – 7 класів

Середній рівень для учнів 8 – 9 класів

Високий рівень для учнів 10 – 11 (12) класів

Дрогобич 2024 р.

Пояснювальна записка

Реформування освіти, перехід до особистісно-зорієнтованого навчання потребують нових підходів до організації процесу навчання та виховання. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. йде мова про шляхи створення всіх умов навчання і виховання всебічно розвиненої, духовно багатой, творчо обдарованої особистості.

Зважаючи на це, пропонується програма «Основи літературної творчості», яка створена для загального розвитку учнів, розширення їхнього кругозору і розрахована на розвиток літературних творчих здібностей школярів, їхнього глибокого розуміння літератури як мистецтва слова.

Ще в часи розвитку Давньої української літератури студенти Києво-Могилянської академії вивчали курс поетики, а людей, які вміли творити, вважали найосвіченішими. З досвіду роботи помічаємо, що за браком часу на уроках літератури недостатньо висвітлюється курс з теорії літератури, який тісно пов'язаний з основами літературної творчості. Тому обдаровані діти, які мають схильність до літературної творчості, не отримують необхідних знань, які б задовольнили їх творчі потреби на перспективу.

Літературна студія «Любисток» створена для тих учнів, які цікавляться літературою, хочуть краще орієнтуватися в процесах, що відбуваються в культурі загалом та в літературі зокрема і планують пов'язати своє подальше життя з галузями, що мають безпосереднє відношення до літератури, а також для тих, хто пробує власні сили на ниві письменства.

Мета занять:

- виховувати естетичні смаки школярів на основі глибинного розуміння кращих творів української та світової літератури;
- формувати в учнів уявлення про літературу як мистецтво слова та художнє творення як процес;
- сприяти розвитку образного мислення;
- залучати дітей до літературно – творчої діяльності, сприяти розвиткові творчих здібностей підрастаючого покоління;
- сприяти всебічному культурному розвитку учнів.

Завдання занять:

- дати поняття про основні елементи теорії літератури;
- систематизувати і поглибити знання про літературний процес і його складові;
- навчити учнів орієнтуватися у складних теоретико-літературних питаннях;
- навчити школярів правильно аналізувати літературні твори;
- виробити вміння розрізняти засоби художньої виразності, елементи композиції твору, віршові розміри; орієнтуватися в літературних родах та жанрах;
- навчитися класифікувати твори за стилями та напрямками;
- ознайомити з літературною творчістю письменників рідного краю.

Оскільки в літературній студії «Любисток» займаються школярі різного віку, програма поділена на частини з урахуванням психологічно вікових особливостей учнів. Матеріал розподілено від простішого до складнішого таким чином, що дає змогу розширити, поглибити і закріпити вивчене на уроках літератури, а тому сприяє формуванню уявлення про літературно – творчий процес у цілому. Крім того, під час занять учні мають більше можливостей для власної творчості та творчих вправ. Кожне заняття завершується практичною роботою на якій відпрацьовується вміння і навички. Особлива увага приділяється творчим завданням, які сприяють розвитку творчих здібностей. Значне місце відводиться масовим заходам – конкурсам, вікторинам, фестивалям творчості, тематичним вечорам, літературним конференціям, диспутам, зустрічам з літераторами.

До програми додається орієнтовне календарно – тематичне планування та список літератури, яку можна використовувати під час підготовки до занять.

Основні вимоги до знань, умінь і навичок учнів

Учні повинні знати:

- Суть і визначення основних літературознавчих понять
- Мовну і жанрову специфіку творів
- Основні поняття про систему віршування
- Особливості віршованих і прозових творів
- Тему, ідею, особливості композиції літературних творів
- Значення виразного мовлення та читання; особливості виразного читання творів різних жанрів
- Найважливіші відомості про творчі методи і літературні напрямки
- Основні етапи світового літературного процесу.

Учні повинні вміти:

- Користуватися словником літературознавчих термінів
- Аналізувати художній твір
- Створювати власний твір, поетичний чи прозовий
- Писати рецензію або відгук
- Готувати доповідь або реферат на літературну тему
- Творчо використовувати художнє слово
- Писати на задану тему, використовуючи здобуті вміння
- Опираючись на здобуті знання, визначати художню цінність творів
- Розрізняти елементи композиції твору, засоби виразності, форми римування, віршові розміри та використовувати ці знання для написання власних творів
- Класифікувати літературні твори за стилями і напрямками
- Зіставляти різні погляди в процесі дискусії, виявляти здатність аргументувати власну думку про твір.

Зміст програми
Перший рік занять (початковий рівень)

1. Вступ 2 (год.)

Знайомство з членами літературної студії. Ознайомлення з програмою занять. Первинне поняття про художнє творення як процес.

2. Література як вид мистецтва (2 год.)

Література як мистецтво слова, її місце серед інших видів мистецтв. Людина як головний предмет зображення в літературі. Роль літератури в житті людини. Пізнавальне значення літератури.

3. Талант письменника та читацький талант (4 год.)

Основні ознаки письменницького таланту: фантазія, художнє мислення, уява, вміння утримувати враження в пам'яті, здатність глибоко розуміти процеси і явища дійсності, вміння яскраво відтворювати враження на папері, майстерне володіння художнім словом, самоконтроль і критичне ставлення до результатів праці, удосконалення написаного, сила волі, витримка, працелюбність. Ознаки читацького таланту: добре розвинена уява, організація, художнє мислення, здатність співчувати героям, уміти відчувати присутність автора, розвинений художній смак, здатність естетично переживати, вміння сприймати твір у єдності форми і змісту, літературна освіченість, інтерес до особистості автора його життя, творчості, потреба постійно читати художні твори.

4. Виразність читання та мовлення (2 год.)

Виразність як засіб спілкування. Основні засоби виразності. Виразність читання і мовлення. Подібність і відмінність виразного читання тексту і усного мовлення.

5. Текст (1 год.)

Художнє слово як основний засіб майстерності письменника. Поняття про текст, його структуру та мовну організацію.

6. Зміст і форма художнього твору (4 год.)

Поняття жанру твору. Система засобів та прийомів, за допомогою яких втілюється зміст. Тема та ідея твору. Поняття про мотив у художньому творі. Проблема у творі. Поняття про конфлікт.

7. Композиція художнього твору (3 год.)

Початкове поняття про композицію. Сюжет і його елементи. Початкове поняття про позасюжетні елементи: ліричний відступ, портрет, пейзаж, інтер'єр. Монолог та діалог і їх роль у композиції художнього твору.

8. Тропи (6 год.)

Початкове поняття про тропи. Епітет, постійний епітет, порівняння. Метафора. Уособлення. Алгорія. Гіпербола. Оксюморон. Використання тропів як важливий засіб виразності художнього твору.

9. Теорія віршування (8 год.) 4

Віршування як мистецтво виражати свої думки у віршованій формі. Системи віршування. Поняття про силабічне і тонічне віршування. Силабо – тонічне віршування. Поняття про віршовану мову. Основні особливості віршованої мови. Початкове поняття про віршовий ритм. Елементи ритмотворення. Додержання ритму вірша та міжрядкових пауз. Поняття про

стопи. Двоскладові стопи. Трискладові стопи. Поняття про віршовий розмір . Допоміжні стопи та їх роль поетичній мові. Заміна стоп.

10. Римування (4 год.)

Початкове поняття про риму. Особливості римування. Рима точна і неточна. Основні види римування: парне, перехресне, кільцеве.

Поняття про білий вірш. Верлібр. Спільне й відмінне білого й римованого віршів. Холостий рядок і його роль у вірші.

Поняття про строфу. Види строф. Вірші з певним поєднанням строф.

11. Поетичний синтаксис (5 год.)

Початкове поняття про поетичний синтаксис. Поняття про інверсію, тавтологію, антитезу. Рефрен. Риторичні запитання та звертання, їх значення в художньому творі. Алітерація. Асонанс.

12. Художній образ (2 год.)

Початкове поняття про художній образ. Поняття вічного образу: Поняття про типовий образ. Літературний прототип.

13. Порівняльний аналіз творів (2 год.)

Початкове поняття про порівняльний аналіз художніх творів. Порівняльний аналіз творів різних авторів з метою розуміння художніх особливостей кожного.

14. Літературна критика (2 год.)

Початкове поняття про літературну критику. Відгук на твір. Рецензія. Анотація.

15. Література для дітей (2 год.)

Поняття про дитячу літературу. Твори для дітей: казки, загадки, лічилки, скоромовки та ін. Поняття про фантастику та фентезі.

16. Інші види роботи (21 год.)

Знайомство з творами учнів. Визначення художньої вартості творів школярів. Удосконалення власних творів. Підготовка до участі в конкурсах. Відвідування літературних музеїв, екскурсій. Виставки творчих робіт членів літературної студії. Літературні свята та вечори. Знайомство з літературою рідного краю, творчі зустрічі з письменниками рідного краю. Випуск літературної газети «Паросток». Укладання рукописних збірок кращих творів студійців. Проведення читацьких конференцій, диспутів. Літературні ігри.

17. Підсумкові заняття (2 год.)

Повторення та узагальнення знань, отриманих впродовж року. Обговорення творчих досягнень студійців. Завдання на літо.

Другий рік занять (середній рівень)

1. Вступ (2 год.)

Актуалізація опорних знань, отриманих впродовж минулого року навчання. Ознайомлення з програмою занять на наступний рік. Аналіз робіт, виконаних влітку. Поглиблене поняття про літературне творення як процес.

2. Творчість та штампи (3 год.)

Справжня та уявна творчість. Графоманія. Поняття «заангажована поезія», «епігонство», «плагіат». Авторське право.

Заштамповані та оригінальні образи. Штампи в роботах студійців та способи їх уникнення.

3. Запозичене в літературі (4 год.)

Поняття про «мандрівний сюжет». Використання у творчості «вічних тем» та «вічних образів». Поняття про переспів. Інші види запозичень: аплікація, стилізація, пародія, наслідування. Поняття про переклад. Художній переклад. Відмінність перекладу від переспіву.

4. Стиль художнього твору (8 год.)

Стилістика як наука про стилі літературно – художніх творів. Стильове різноманіття як одне з багатств літератури. Сукупність елементів художньої форми, яка задає літературному твору виражене естетичне обличчя. Наскрізний принцип побудови художньої форми, який визначає цілісність, єдиний тон твору. Стильова визначеність, характерна як для окремого твору, так і для творчої індивідуальності письменника та для групи творів авторів (стильова тенденція, стильова течія). Індивідуальний стиль письменника. Стилізація як крок до власного стилю.

5. Порівняльний аналіз творів (2 год.)

Порівняння творів різних авторів із метою розуміння стильових особливостей кожного.

6. Літературні роди і жанри (10 год.)

Початкове поняття про літературні роди: епос, лірику, драми. Поняття про літературні жанри. Малі епічні твори та їх основні риси. Повість як зразок середнього епічного твору. Великі епічні твори. Лірика та її жанри. Поняття про ліричний образ та ліричного героя. Початкове поняття про драматичні твори та їх жанри. Інші літературні види, їх призначення.

7. Взаємопроникнення родів і жанрів в сучасній літературі (2 год.)

Взаємопроникнення родів і жанрів в сучасній літературі. Початкове поняття про ліро. епічні твори та їх ознаки. Художні особливості ліро. епічних творів.

Поняття про кінодраматургію та її жанри.

8. Багатогранність поезії (12 год.)

Взаємозв'язок віршування і мовних та жанрових особливостей віршованого твору. Поглиблене поняття про поетичну лексику (тропи). Авторські неологізми. Поетичний синтаксис у віршованому творі. Звукова партитура. Організація вірша (евфоніка). Алітераційний вірш. Вірш діалог, вірш – пейзаж, вірш прозою.

Акрівірш. Абетковий вірш. Айтис. Анаграма. Мезостих. Епіграма, епіталама. Епістола. Епітафія. Дифірамб, панегірик. Мадригал і канцона.

Шарж, каламбур, експромт. Фрашка. Фігурний вірш. Поліндром. Брахіколон. Буріме. Зоропоезія, шахопоезія. Шарада, метаграма.

9. Основи публіцистики (2 год.)

Початкове поняття про публіцистику та її жанри. Стаття як жанр публіцистики. Поняття про нарис і його види.

10. Види комічного (2 год.)

Поняття про комічне. Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм. Основні засоби творення комічного. Мета використання комічного у художніх творах.

11. Інші види роботи (23 год.)

Знайомство з творами студійців. Визначення художньої вартості творів учнів. Удосконалення власних творів. Літературні екскурсії, відвідування літературних музеїв. Підготовка до участі в конкурсах. Виставки творчих робіт членів літературної студії. Випуск літературної газети «Паросток». Літературні свята, конкурси та вечори. Проведення читацьких конференцій, диспутів. Літературні ігри, вікторини. Укладання рукописних збірок кращих творів студійців. Публікація кращих робіт у періодиці. Творчі зустрічі з письменниками рідного краю.

12. Підсумкові заняття (2 год.)

Підведення підсумків другого року занять в літературній студії, плани на перспективу. Відзначення студійців – майбутніх майстрів художнього слова. Завдання на літо, поради щодо самостійної творчості.

Третій рік занять (Високий рівень)

1. Вступ (2год).

Повторення вивченого впродовж двох попередніх років навчання. Ознайомлення з планом роботи на наступний навчальний рік. Аналіз робіт, виконаних влітку. Письменник і його творча праця. Поняття про псевдонім та антонім.

2. Психологізм творів художньої літератури (2год).

Поняття психологізму літературних творів. Глибоке детальне відтворення світу персонажа, його почуттів, думок, переживань, прагнень. Поняття про рефлексію.

3. Підтекст (2год).

Поняття про підтекст, його прояв у творі. Практичне оволодіння майстерністю використовувати підтекст у своїх творах.

4. Художній метод. Літературні напрями і течії (18год).

Поняття про художній метод як сукупність основних принципів творення художньої дійсності в літературі, яка ґрунтується на певному неповторному розумінні світі суспільства і людини в ньому. Поглиблення поняття літературний процес і стиль. Романтичний і реалістичний типи художньої творчості (методи зображення) та їх ознаки.

Літературні напрями і течії.

Періодизація історії української літератури. Поняття про літературний напрям, мистецьку течію. Мистецькі угруповання і школи. Місце усної народної творчості в літературно-творчому процесі та її стильової ознаки. Поняття про літературні стилі; особливість їхнього історичного розвитку. Світовий літературний процес як зміна творчих методів. Поняття про основні творчі методи; бароко класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, натуралізм. Поняття про модернізм. Основні ознаки модернізму. Модерністичні течії та їх характерні ознаки. Їхній розвиток в українській літературі.

5. Сучасний літературний процес (6год).

Важливі тенденції сучасної літератури. Поняття про постмодернізм. Характерні риси та специфічні ознаки постмодернізму: заперечення будь-яких форм фаталізму, вільне мислення, критичне ставлення до штамтів колективної свідомості, толерантність до думок, поглядів, оцінок інших людей, використання багатства знань і уявлень про світ, уникнення сліпого служіння одній ідеї.

Представники світового і українського постмодернізму.

Особливості розвитку сучасної літератури її стильове і жанрове різноманіття.

6. Естетичні категорії (6год).

Поняття про естетичні категорії; прекрасне, величне, потворне, трагічне, комічне та їх ознаки. Естетичні категорії, як основа естетичної свідомості.

Поняття про естетичне почуття. Естетичний смак як здатність людини до миттєвої оцінки дійсності творів мистецтва крізь призму естетичних категорій і власного досвіду.

Поняття про естетичний ідеал і способи його формування.

7. Повторення, узагальнення й систематизація знань з основ літературної творчості (10 год).

Поняття про художню літературу як вид мистецтва. Поняття про художнє творення як процес. Письменник і його творча праця. Письменницький талант. Справжня та уявна творчість. Художній твір, художні засоби мови, віршування, літературні роди і види.

8. Інші види роботи (24 год).

Знайомство з творами школярів. Визначення художньої вартості творів студійців. Вдосконалення власних творів. Випуск літературної газети. Висновки кращих творчих робіт студійців. Літературні екскурсії, відвідування літературних музеїв. Проведення читацьких конференцій, диспутів. Укладання рукописних збірок кращих творів студійців. Виступи студійців перед читачами у своєму колективі, у бібліотеці. Вивчення письменницької майстерності через організацію творчих зустрічей із майстрами художнього рідного краю, гостями з інших регіонів, вивчення видань їхніх творів. Публікація кращих робіт в періодичних виданнях.

9. Підсумкові заняття (2 год).

Підведення підсумків роботи студії. Відзначення кращих студійців – майбутніх майстрів художнього слова. Рекомендації щодо самостійної творчості. Плани на майбутнє.

**Орієнтовний навчально-тематичний план
(Середній рівень)**

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин		
		Теорети чно	Практи чно	Всього
1.	Актуалізація опорних знань, отриманих впродовж минулого року навчання. Ознайомлення з програмою занять на наступний рік. Аналіз робіт виконаних влітку. Поглиблене поняття про літературне творення як процес.	1	1	2
2.	Справжня та уявна творчість. Поняття «заангажована поезія», «епігонство», «плагіат». Авторське право. Заштамповані і оригінальні образи. Штампи в роботах студійців та способи їх уникнення.	2	2	4
3.	Запозичення в літературі. Поняття про «мандрівний сюжет». Використання у творчості «вічних тем та вічних образів». Переспів. Інші види запозичень. Поняття про переклад. Художній переклад. Відмінність перекладу від переспіву. Спроба власного перекладу чи переспіву.	4	2	6
4.	Стиль художнього твору. Стильове різноманіття як одне з багатств літератури. Індивідуальний стиль письменника. Стилізація як крок до власного стилю.	4	4	8
5.	Порівняльний аналіз творів різних авторів з метою розуміння стильових особливостей кожного.		2	2
6.	Літературні роди і жанри. Створення власних творів різних жанрів.	6	4	10

7.	Взаємопроникнення родів і жанрів у сучасній літературі. Початкове поняття про ліро – епічні твори та їх ознаки. Поняття про кінодраматургію та її жанри.	2	2	4
8.	Багатогранність поезії.	5	7	12
9.	Початкове поняття про публіцистику та її жанр. Стаття як жанр публіцистики. Поняття про нарис і його види.	2	2	4
10.	Поняття про комічне. Види комічного. Основні засоби творення комічного. Практичне використання комічного у власних творах.	2	2	4
11.	Виставки творчих робіт членів літературної студії «Паросток».		2	2
12.	Випуск літературної газети «Паросток».		4	4
13.	Літературні свята.		2	2
14.	Укладання рукописних збірок кращих творів членів літературної студії.		2	2
15.	Літературні екскурсії, відвідування літературних музеїв, зустріч з письменниками рідного краю.		4	4
16.	Проведення підсумків другого року занять в літературній студії, плани та перспективу. Відзначення студійців – майбутніх художнього слова. Завдання на літо, поради щодо самостійної творчості.		2	2
	Всього			72 год

**Орієнтовний навчально-тематичний план
(Високий рівень)**

№ п/п	Зміст роботи	Кількість годин		
		теорети чно	практи чно	всього
1.	Повторення вивченого впродовж попередніх років навчання. Ознайомлення з планом роботи на наступний рік. Аналіз робіт виконаних влітку. Письменник і його творча праця. Поняття про псевдонім та автонім.	1	1	2
2.	Поняття психологізму літературних творів. Глибоке детальне відтворення світу персонажа, його почуттів, думок, переживань, прагнень поняття про рефлексію.	2		2
3.	Поняття про підтекст, його прояв у творі. Протетичне оволодіння майстерністю використовувати підтекст у своїх творах.	1	1	2
4.	Поняття про художній метод. Поглиблення поняття про літературний процес і стиль. Поняття про літературний напрям і мистецьку течію. Мистецькі угруповання і школи. Поняття про літературні стилі та особливості їхнього історичного розвитку. Світовий літературний процес як зміна творчих методів. Поняття про основні творчі методи.	12	6	18
5.	Сучасний літературний процес. Важливі тенденції сучасної культури. Поняття про постмодернізм, його характерні риси та специфічні ознаки. Особливості розвитку сучасної літератури, її стильове і жанрове різноманіття.	6	3	9

6.	Поняття про естетичні категорії та їх ознаки. Естетичні категорії як основа естетичної свідомості. Поняття про естетичні почуття. Естетичний смак. Поняття про естетичний ідеал.	6	3	9
7.	Повторення, узагальнення й систематизація знань з основ літературної творчості.		10	10
8.	Літературні свята, вечори.		3	3
9.	Випуск літературної газети «Паросток».		4	4
10.	Виставка творчих робіт членів літературної студії «Паросток».		2	2
11.	Укладання рукописних збірок кращих творів літературної студії.		2	2
12.	Виступи студійців перед читачами у власному колективі, у бібліотеці.		2	2
13.	Літературні екскурсії, відвідування літературних музеїв.		2	2
14.	Творчі зустрічі з письменниками рідного краю.		3	3
15.	Підведення підсумків роботи в студії. Відзначення кращих студійців – майбутніх майстрів художнього слова. Рекомендації щодо самостійної творчості.		2	2
	Всього			72 год.

Література

1. Бурячок А.А., Гурін І.І. Словник українських рим. – К.: Наукова думка, 1979.
2. Вишневський К.Д. Мир глазами поэта: Нач. сведения по теории стиха. – М.: Просвещение, 1979.
3. Волинський П. Основи теорії літератури. Вступ до літературознавства – 2-е вид., виправл. і доповн. – К.: Вища школа. 1967.
4. Гром'як М.Т. Ковалів Ю.І. Літературознавчий словник – довідник. – К.: ВЦ «Академія», 1997.
5. Качуровський І. Метрика. – К.: Либідь, 1994.
6. Качуровський І. Строфіка. – К.: Либідь, 1994.
7. Качуровський І. Фоніка. – К.: Либідь, 1994.
8. Ковалевський В.В. Рима. Ритмічні засоби українського літературного вірша.
9. Костенко Н.В. Українське віршування ХХ ст... - К.: Либідь, 1993.
10. Лесин В.М. Пушнець О.С. Словник літературознавчих термінів. – К.: Рад. школа, 1971.
11. Невінчана Н.В. Теорія літератури в школі: У 2 ч. – К.: Б-ка «Шкільного світу». 2004.
12. Никончук Г.А. Розвиток літературно-естетичної творчості молодших школярів. - Сарни, 2005.
13. Подоляк М. Публіцистика як система жанрів. – К., 1998.
14. Сидоренко Г.К. Від лексичних нормативів до верлібру. – К. : Вища школа, 1980.
15. Сидоренко Г.К. Українське віршування. Від найдавніших часів до Шевченка. - К. : Видавництво Київського університету, 1972.